

III JORNADA SOBRE LA DIVULGACIÓ DE LA NORMATIVA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

LAIA ESCOLÀ SALLÁN
Universitat Autònoma de Barcelona
laia.escolas@e-campus.uab.cat

La III Jornada sobre la Divulgació de la Normativa als Mitjans de Comunicació va tenir lloc el divendres 18 de juny del 2021. En un principi, estava prevista per al 20 de desembre de 2020, però, a causa de la pandèmia de la Covid-19, es va posposar i es va fer en format telemàtic. Es tracta d'una iniciativa del Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, finançat per l'AGAUR de la Generalitat de Catalunya, i del projecte de recerca sobre l'extensió social de la normativa lingüística durant el segle xx. Ha estat coorganitzada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

Els àmbits d'investigació del projecte són columnes de premsa i programes de ràdio i televisió que els mitjans de comunicació han dedicat i dediquen a la difusió de coneixements lingüístics al llarg del segle xx i començaments del XXI en els territoris de parla catalana. Aquesta jornada és la trobada final del projecte de recerca que el Ministerio de Economía, Industria y Competitividad va atorgar el 2016 al grup esmentat. Comptant les jornades anteriors, s'han fet vint-i-cinc estudis monogràfics sobre l'objecte d'interès, per la qual cosa es pot afirmar que es tracta d'una línia de recerca consolidada.

Des del principi de la normativització del català, la nostra llengua va trobar en els mitjans de comunicació un dels grans pilars per a la divulgació de la norma. En alguns no tan sols s'usava el català, la qual cosa donava a la població un model de llengua formal o estàndard, sinó que també s'hi compartien reflexions sobre la llengua. La dictadura franquista va suposar un daltabaix també en aquest àmbit, però, després de la reforma democràtica, els mitjans de comunicació van tornar a ser el canal base a través del qual es va reimplantar la idea que el català era una llengua vàlida en tots els contextos i se'n va fomentar l'ús correcte. Atesa aquesta llarga tradició de divulgació de la llengua i la normativa en diaris, revistes i, més tard, ràdio i televisió, la jornada va destacar i analitzar la feina de diverses publicacions, autors, activistes i programes de l'època contemporània, els quals han contribuït a la divulgació de la normativa en els diversos territoris de parla catalana.

La Jornada es va inaugurar amb la presentació de M. Teresa Cabré, llavors presidenta de la Secció Filològica de l'IEC, que va destacar el vincle constant

entre la divulgació de la normativa i els mitjans de comunicació i la rellevància d'aquestes jornades tant per a investigadors com per a divulgadors. Daniel Casals, membre del comitè organitzador de la jornada i president de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, també va emfatitzar aquest vincle i va subratllar que la divulgació de la normativa en els mitjans de comunicació ha existit independentment de la situació política del moment: en les èpoques de restriccions, com a suplència de l'ensenyament del català i, en les de bonança, com a complement del sistema educatiu.

Seguidament, es va cedir la paraula al conferenciant inaugural, Joan Martí i Castell (Universitat Rovira i Virgili, Institut d'Estudis Catalans, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona). A la conferència «Pompeu Fabra, entre la ciència i la política» va exposar la vessant més social de Fabra, que va involucrar-se en activitats, compromisos i càrrecs polítics que encaixaven dins la seva ideologia, la qual es fonamentava en la llengua i el nacionalisme identitari. Joan Martí i Castell finalment va remarcar que Fabra és viu perquè és vigent: les seves idees referents a la llengua i a la pàtria es poden aplicar perfectament a les peripècies d'avui dia.

A continuació van intervenir dotze ponents, cadascun dels quals va exposar un estudi monogràfic sobre la transmissió de coneixements lingüístics en els mitjans de comunicació. El primer grup de participants estava compost per membres de l'equip del projecte i del grup de recerca, i van exposar els resultats de les seves investigacions; el segon, per autors d'espais de llengua catalana als espais de comunicació; i el tercer, per una selecció d'experts externs al projecte que havien estudiat aquests tipus d'espais de divulgació lingüística.

Josep Daniel Climent (IES Cid, Universitat Oberta de Catalunya) va titular la seva ponència «L'ensenyament del valencià en la premsa durant la Segona República (1931-1936)». Va subratllar diverses iniciatives per a difondre la normativa valenciana a través dels mitjans de comunicació, com ara l'espai «Notes gramaticals» de Carles Salvador al setmanari *El Camí*, el «Curs d'Ortografia valenciana per correspondència», articles de divulgació de Joan Giner i Marco, i els cursos de llengua en el setmanari *El Tio Cuc* d'Enric Valor.

Mar Massanell i Messalles (Universitat Autònoma de Barcelona) va pronunciar la ponència «L'espai "Secció filològica" (1956-1960), de Mateu Piguillem, a *Jovenívola*», durant la qual va presentar la figura de Mateu Piguillem i Casadejust, la primera persona que va reprendre la tasca correctiva als mitjans de comunicació a través de la revista *Jovenívola*, el butlletí interior de l'Orfeó Català. Massanell va recuperar aquest episodi de la història contemporània de la llengua catalana i el va interpretar d'acord amb el context de l'època.

Emili Casanova (Universitat de València, Acadèmia Valenciana de la Llengua), en la ponència «L'ensenyament del valencià a través de les revistes locals i els BIM (1970-1985)», va fer un compendi dels diaris, revistes i altres publicacions relacionades amb la difusió de la normativa durant la transició. Considera que l'elaboració d'aquest inventari era necessària per a facilitar la tasca a futurs investigadors. Per a fer-lo, va consultar professors, bibliotecaris i experts, de ma-

nera que el resultat és molt complet. Va recollir més de cent vint publicacions i espais, alguns dels quals no havien estat registrats fins ara.

Rosa Calafat (Universitat de les Illes Balears) va presentar «Ideologies i tries lingüístiques a la Mallorca del segle xx (1970-1990) a través dels articles de premsa dels lingüistes Gabriel Bibiloni i Joan Melià». Aquesta ponència es va centrar a analitzar el paper que aquests dos professors van tenir quant a la crítica sociolingüística de la societat balear durant aquestes dues dècades, en les quals va començar la normalització del català.

Daniel Casals (Universitat Autònoma de Barcelona) va analitzar els aspectes més importants del programa *Català de primera mà* (1982-1983) de Televisió Espanyola a Catalunya, el qual continuava amb la tradició dels mitjans de comunicació de difondre la normativa del català. Se centrava en la depuració de la llengua i en l'ortoèpia, i difonia un model ajustat a la normativa de l'IEC en un format que combinava l'entreteniment amb la informació lingüística.

Joan Melcion (Universitat Autònoma de Barcelona) va explicar el procés de creació del curs *Digui digui...*, que va ser un projecte multimèdia d'aprenentatge de català per a no catalanoparlants que va situar el nostre idioma en els corrents més avançats del moment quant a l'aprenentatge de llengües estrangeres. El curs va projectar una imatge del català com a llengua viva i útil per a utilitzar en qualsevol situació de la vida quotidiana.

Agustí Mas (Ràdio i Televisió d'Andorra, 2006-2016) va parlar del procés de gestació dels continguts i de l'evolució del programa de Ràdio Nacional d'Andorra *Estira la llengua*, que volia difondre la llengua i el seu ús, i també tractava dels esdeveniments rellevants als Països Catalans des de l'únic estat on el català és l'única llengua oficial.

Marc Guevara (Universitat Autònoma de Barcelona, Plataforma per la Llengua) va referir-se al programa *El gran dictat* de Televisió de Catalunya: les parts en què s'estructurava i l'èxit que va tenir. En va fer una crítica constructiva des del punt de vista de la norma social i el pes que donava a l'ortografia.

Jordi Badia (*VilaWeb*), a «Ensenyar llengua en un país de llenguaferits: "Ras i curt", de *VilaWeb*», va presentar aquesta secció del diari, la qual es compon de diverses píndoles de llengua que escriu ell mateix. Aquests articles utilitzen el diari com a plataforma per a difondre a la població un model de llengua sòlid, variat i viu, i ajuden els lectors a superar dificultats bàsiques o complexes i a expressar-se amb correcció.

Vicent Garcia Perales (Universidad CEU Cardenal Herrera) va tractar la columna de Vicent Bataller Grau «De tomats i tendurs: les nostres paraules» del diari local de Xàtiva *L'informador de la Costera*. Els articles que la componen tenen l'objectiu d'analitzar i difondre mots «amagats» valencians, en especial de Xàtiva i voltants.

Josep Àngel Mas (Universitat Politècnica de València) a «La columna "Pren la paraula", de Josep Lacreu, al diari *Levante-EMV*: arguments per a un model de llengua en un marc d'usos inconsistents» va fer una anàlisi del model de llengua

divulgat en aquesta columna des de la perspectiva de la pluricentralitat de l'estandardització de la llengua.

Francesca Romero (Universitat Politècnica de València) va pronunciar la ponència «*Tenim paraula: les píndoles educatives d'InfoTV*». Hi va tractar aquest microespai de divulgació lingüística i en va fer una anàlisi des del punt de vista temàtic, pedagògic i tècnic.

L'últim acte de la jornada va ser una conversa amb Miquel Serra, dirigida per Agustí Mas. Serra, com a periodista alguerès, hi va relatar la realitat lingüística de la ciutat, les dificultats que troba tothom que vol incorporar el català als mitjans de comunicació i com ell va reeixir a produir programes de ràdio i televisió en aquesta varietat del català.

La III Jornada sobre la Divulgació de la Normativa als Mitjans de Comunicació va complir tots els objectius establerts i va resultar d'allò més fructífera. En la cloenda, Daniel Casals va remarcar que la feina, però, no s'havia acabat: faltava elaborar els textos escrits de les ponències per al llibre *Els mitjans escrits i audiovisuals com a formadors lingüístics*, que serà acollit a finals d'aquest any a la col·lecció «Biblioteca Milà i Fontanals» de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Va emfatitzar, també, que encara queden columnes i espais de ràdio i televisió sobre coneixements lingüístics per analitzar, fet que encoratja a preparar una quarta jornada.